

Правове забезпечення безперервної освіти у Польщі на початку ХХІ ст.

Демократичне спрямування навчання дає людині можливість підготуватися до життя у швидкозмінних соціокультурних умовах та професійній діяльності. Звідси — значна увага до загального розвитку особистості, її комунікативних здібностей, прагнення до навчання упродовж життя, самоосвіти та неперервної освіти. Освіта людини не може обмежуватись періодом навчання у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах. В умовах постіндустріального суспільства назріла гостра потреба в постійному підвищенні рівня теоретичних знань та здобуття нових професійних компетенцій, що в свою чергу спричинило появу такого феномену в суспільному житті, як неперервна освіта. Цей процес знаходиться у стадії становлення в усьому світі і супроводжується пошуком нових форм і методів навчання, що сприятимуть формуванню різновекторного світогляду особистості, професійному вдосконаленню та більш глибокому розумінню процесів, що відбуваються у суспільстві.

Концепція про неперервну освіту домінує у всіх педагогічних системах світу, тому що сьогодні людина повинна постійно змінювати напрями, профілі спеціалізації, шукати нові робочі місця, на яких вона змогла б реалізувати свій потенціал, досягти життєвого успіху. Рівень освіти суттєво впливає на освіченість людини, проте базові знання, які вона отримує у вищому навчальному закладі, актуальні лише протягом 10-15 років. Коли людина не продовжує навчатись, не підвищує свій професійний рівень, якість її життя знижується [1, с. 5]. Питання неперервної освіти у Польщі і її нормативно-правового забезпечення активно досліджується польськими вченими [2, 3]. Автори концентрують увагу на важливості широко використовувати можливості автономії навчальних закладів та потреби ринку, паралельно із

врахуванням обов'язкових правових актів, що регулюють сферу освіти, охорони праці, працевлаштування тощо.

Мета статті – розглянути систему регулювання неперервної освіти в Польщі через призму національного законодавства і актуальних потреб ринку робочої сили.

Основним документом, який лежить в основі всієї правової системи, є Конституція Республіки Польщі [4], прийнята 2 квітня 1997 року. Стаття 65 пункт 5 зазначає, що «державна влада забезпечує політку спрямовану на досягнення повної ефективної зайнятості шляхом реалізації програм боротьби із безробіттям, у тому числі організації і підтримки наставництва, професійного навчання та громадських і тимчасових робіт». Для дорослих осіб, які покинули шкільне навчання, Конституція дає можливість безкоштовно навчатися в державних школах. Також допускає надання певних освітніх послуг вищими навчальними закладами за умови оплати таких послуг.

Поряд із Конституцією значним зведеним документом юридичних норм, що регулюють професійну підготовку та перепідготовку дорослого населення, є Трудовий Кодекс [5], прийнятий ще в 1974 році. Зрозуміло, що до Кодексу, складеного в часи Польської Народної Республіки, було внесено багато змін, доповнень та поправок, щоб він відповідав сучасним економічним реаліям. Трудовий кодекс регулює сферу, форми і потреби підвищення професійної кваліфікації. Головний принцип, викладений в ст. 17, зобов'язує роботодавців спрощувати доступ і стимулювати працівників постійно професійно вдосконалюватися як у фломальних умовах, організованих на підприємстві чи в установі, так і поза нею – неформальна та інформальна освіта.

Закон Про систему освіти [6] від 7 вересня 1991 року зі змінами та доповненнями і підзаконними актами надає кожному громадянину (незалежно від віку) право продовжити (завершити) навчання за загальноосвітньою програмою та здобути або покращити рівень своєї професійної кваліфікації. Для дорослих осіб, що не підпадають під систему

шкільної освіти, домінують варіанти позашкільного навчання і різноманітні можливості безперервної освіти в найширшому її розумінні. В Законі зазначається, що вона може бути реалізована у стаціонарній, заочній, дистанційній формах в установах безперервної освіти, установах практичного навчання, установах додаткового навчання та професійного удосконалення (ст. 2 п.3а, ст. 3 п.16). Для реалізації даних цілей можливим є також створення спеціальних освітніх закладів для дорослих (ст.3 п.17). Закон поділяє систему освіти у Польщі на державну (школи і державні навчальні заклади, які знаходяться під наглядом міністра освіти і виховання) та недержавну – освітні заклади, діяльність яких регулюється господарським правом. Такий поділ тягне за собою не лише різницю в фінансуванні, але й відмінності в управлінні закладами, повноваженнях адміністрації та органів місцевого самоврядування, змісті навчальних програми тощо.

Закон про систему освіти виокремлює зі усього загалу типів навчальних закладів центри безперервної освіти і центри практичного навчання як установи, що мають завдання відмінні від інших освітніх закладів. А «Розпорядження міністра національної освіти від 15 червня 2009 року щодо державних установ безперервної освіти, державних установ практичного навчання і державних установ додаткового навчання і професійного удосконалення» [7] окреслює види державних установ безперервної освіти та практичної освіти, їх завдання, особливості організації, способи, умови і форми проведення навчань, а також умови і способи оплати в системі безперервної освіти.

Недержавні організації, що займаються неперервною освітою поза формальною шкільною системою можуть діяти на засадах норм Закону про свободу економічної діяльності від 2 липня 2004 року [8]. Вони також можуть підпорядковуватися нормам Закону про систему освіти, якщо отримали акредитацію у відділі освіти (такі відділи діють у кожному воєводстві та входять до державної системи виконавчої влади).

Регулюючі норми більш детально вписані у Розпорядженні міністра освіти і науки щодо отримання і підтвердження дорослими особами загальних знань, умінь і професійних кваліфікацій в системі позашкільної освіти 3 лютого 2006 року [9]. Визначається, у тому числі, в яких формах відбувається навчання, які обов'язки організатора, що повинна містити програма навчання, які умови та форма проведення кваліфікаційних екзаменів, що дають отримати професійне звання.

Закон про промоцію працевлаштування та інституції ринку праці від 20 квітня 2004 року [10], який передбачає проведення профорієнтації, організацію безплатного навчання для безробітних, відшкодування витрат на навчання та консультування безробітним, що починають власну господарчу діяльність. Закон про Вищу освіту [11] від 27 липня 2005 року містить загальні принципи, яким має відповідати навчання в закладах післядипломної освіти і на курсах перепідготовки. Навчання людей з обмеженими можливостями регулюється Законом про професійну і соціальну реабілітацію та працевлаштування людей з обмеженими можливостями [12]. Зокрема, Закон передбачає можливість повернення таким людям коштів за навчання.

Податкове право надає серію пільг установам та фізичним особам, що надають освітні послуги. Освітні установи звільнені від сплати ПДВ з доходів, отриманих від надання послуг у сфері навчання. Фізичні особи не платять податок з доходу у сфері організації роботи навчальних закладів, стипендій для учнів і студентів, послуг для студентів із проходження професійних практик, послуг організованих роботодавцем із підвищення професійних кваліфікацій інших працівників, видатків на дидактичну допомогу та устаткування необхідне для діяльності навчального закладу [13, с. 52].

Отже, правове забезпечення системи освіти Республіки Польщі створювало можливості, заохочувало і стимулювало роботодавців піклуватись про підвищення професійних кваліфікацій працівників; людей, що працюють по найму, дбати про підвищення власного освітньо-кваліфікаційного рівня

протягом всього життя, та сприяло освітній діяльності організацій і установ у сфері неперервної освіти, як державної так і недержавної форми власності.

Література.

1. Знятдинова Ф.П. Социальные проблемы образования / Ф.П. Знятдинова. – М., 1999. – 244 с.
2. Wiatrowski Z. Podstawy pedagogiki pracy / Z. Wiatrowski. – Bydgoszcz: AB, 2005.
3. Mańturz M. Dziesięć kroków doszkolenia. Przewodnik dla osób wybierających szkolenie / M. Mańturz. – Warszawa: MPiPS, 2003.
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970780483&type=2>
5. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy. Dz.U. 1974 nr 24 poz. 141 // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19740240141&type=3>
6. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty. Dz.U. 1991 nr 95 poz. 425. // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19910950425&type=3>
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 czerwca 2009 r. w sprawie publicznych kształcenia ustawicznego, publicznych placówek kształcenia praktycznego oraz publicznych ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego. Dz.U. 2009 nr 99 poz. 828. // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20090990828>
8. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Dz.U. 2004 nr 173 poz. 1807. // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний

ресурс]. – Режим доступу:
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20041731807&type=3>

9. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych. Dz.U. 2006 nr 31 poz. 216. // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20060310216>

10. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dz.U. 2004 nr 99 poz. 1001. // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20040991001>

11. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365. // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20051641365>

12. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776. // Internetowy System Aktów Prawnych [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19971230776>

13. Kształcenie ustawiczne i jego rola w rozwoju zawodowym człowieka. – Kielce: Wojewódzki Urząd Pracy, 2011.

О.А. Неприцький
Є.І. Жмур

Правове забезпечення безперервної освіти у Польщі на початку XXI ст.

В статті міститься огляд правових документів, що регулюють функціонування неперервної освіти у Республіці Польщі. Національне польське законодавство стимулює і заохочує керівництво підприємств, організацій та установ і окремих працівників постійно підвищувати рівень кваліфікації відповідно до актуальних потреб ринку робочої сили.

Ключові слова: Республіка Польща, Конституція, право, неперервна освіта, перепідготовка, кваліфікація.

А.А. Неприцкий

Е.И. Жмур

Правовое обеспечение непрерывного образования в Польше в начале XXI в.

В статье размещен обзор правовых документов, регулирующих функционирование непрерывного образования в Республике Польша. Национальное законодательство стимулирует и поощряет руководство предприятий, организаций и ведомств, а также отдельных работников постоянно повышать уровень квалификации в соответствии с актуальными требованиями рынка рабочей силы.

Ключевые слова: Республика Польша, Конституция, право, непрерывное образование, переподготовка, квалификация.

O. Neprytskyi

Y. Zhmur

Legal Regulation of Continuous Education in Poland at the Beginning of the 21st Century

The article provides an overview of legal documents, which regulate the functioning of continuous education in Poland, National legislation stimulates and encourages the management of companies, organizations and agencies as well as individual workers to improve their qualification and make it corresponding to the demands of the labor force market.

Key words: the Republic of Poland, Constitution, law, continuous education, retraining, qualification.